

MINISTERIE VAN
BINNENLANDSE ZAKEN
B.V.D.

's-Gravenhage,
Javastraat 68

16 SEP. 1953

Betr. : Illegale C.P.N.-Overheid
te Amsterdam.

Hierbij heb ik de eer Uwe Excellentie een rapport aan te bieden betreffende de door het partijbestuur van de C.P.N. gelaste illegale partij-organisatie in de overheidsbedrijven te Amsterdam.

De bron waaruit bovenstaande gegevens werden geput is uiterst kwetsbaar.

Een doordruk van dit schrijven werd ter kennisneming gezonden aan Zijne Excellentie de Minister-President.

HET HOOFD VAN DE DIENST

AAN : Zijne Excellentie de
Minister van Binnenlandse Zaken,
Ministerie van Binnenlandse Zaken
te
'S-G R A V E N H A G E .

d.d. 16 SEP. 1953

Organisatie illegale C.P.N.-Overheid te Amsterdam.

Inleiding.

Onmiddellijk na de afkondiging op 17 December 1951 van het voor rijksambtenaren geldend verbod om lid te zijn van de C.P.N. en bepaalde neven- en mantelorganisaties, bleek bij het partijbestuur van de C.P.N. een grote beduchtheid te bestaan voor regeringsmaatregelen tegen haar partijgenoten in de overheidsbedrijven.

Reeds in Januari 1952 besloot de C.P.N.-leiding - vooruitlopend op een eventueel toepasselijk verklaren van het ambtenarenverbod voor het overheidspersoneel van de gemeente Amsterdam - die maatregelen te treffen, welke nodig waren om haar leden onder het gemeentepersoneel zoveel mogelijk te beschermen tegen nadelige gevolgen, voortvloeiende uit de verwachte maatregel.

Tot genoemd tijdstip waren de C.P.N.-leden onder het Amsterdamse gemeentepersoneel georganiseerd in de bekende bedrijfsafdelingen. Besloten werd deze legale organisatievorm op te geven en de leden in een geheim te houden verband te groeperen.

Voor het partijbestuur van de C.P.N. waren de geschetste regeringsmaatregelen niet geheel onverwacht. Zulks blijkt o.a. uit de volgen- de uitlatingen van het partijbestuur tijdens een zitting van het partijbestuur in Maart 1951:

"Zonder tot illegaliteitscomplexen te vervallen, moeten we toch rekening houden met het feit, dat de reactie erop uit is onze partij moeilijkheden in de weg te leggen en maatregelen tegen de partij te nemen.

Daarom geloof ik, dat wij dus ook bij de organisatie van de partij met eventualiteiten moeten rekenen, ook als er geen oorlog is, en maatregelen moeten nemen, die waarborgen, dat de partij onder alle omstandigheden door kan werken." (onderstreping dzz)

De belangstelling van de C.P.N. voor de overheidsbedrijven blijkt wel uit een artikel in haar partijorgaan "De Waarheid" van 25 Januari 1952 van de hand van haar voorzitter, waarin deze uiteenzette, hoe de Amsterdamse Overheidsarbeiders reeds vóór 1940 in het algemeen het ambtenarenverbod met verontwaardiging van de hand wezen en in 1941 met de Februari-staking de stoot voor het nationale verzet inluiden.

Het overheidspersoneel diende thans niet af te wachten tot de regering toessloeg, doch evenals in het verleden maatregelen te nemen om te strijden tegen het opkomende fascisme.

Organisatie.

Een der eerste uitingen in dit omschakelingsproces was de mededeling van een bestuurder van het C.P.N.-district Amsterdam in een huiskamerbijeenkomst aan een vijftal communistische werknemers van het Gemeentelijk Energie Bedrijf (G.E.B.), dat zij door het partijbestuur van de C.P.N. aangewezen waren de leiding te vormen van een illegale organisatie van de partij in dat bedrijf.

In volgende huiskamerbijeenkomsten heeft bovengenoemde leiding uitgemaakt, welke C.P.N.-leden van het G.E.B.-personeel als lid van de illegale G.E.B.-bedrijfsafdeling zouden worden toegelaten. Deze toelating was afhankelijk van de betrouwbaarheid van betrokkenen en van hun toegewijdeheid aan de communistische beginselen. Uit deze geselecteerden werden de meest betrouwbaar geachten aangewezen als kernleiders.

De overigen werden verdeeld in groepjes van 3-5 man (kern) en als kernleden aan de kernleiders toegevoegd. De kernleden zijn uitsluitend aan hun kernleider verantwoording verschuldigd. Om de infiltratie in het bedrijf zo volledig mogelijk te doen plaats vinden, beschikt ieder kernlid op zijn beurt weer over 3-5 leden.

De partijleden, die niet voor toelating tot de illegale bedrijfsafdeling in aanmerking kwamen, werden overgeheveld naar de diverse stadsafdelingen, waaronder zij volgens hun woonplaatsen ressorteerden.

Niet alle als betrouwbaar beoordeelde leden betuigden hun instemming met deze omschakeling naar de illegale bestaansvorm van de C.P.N.-Overheid. Bekend werd, dat met verschillende van deze personen de wijziging is besproken, teneinde hen alsnog daarmee te doen instemmen en hun medewerking daaraan te verkrijgen. Slechts in enkele gevallen slaagde men hierin.

Sindsdien kon worden vastgesteld, dat ook illegale partijafdelingen bestaan bij de Stadsreiniging, Publieke Werken, Was- en Schoonmaak-, Bad- en Zweminrichtingen (W.S.B.Z.), de P.T.T., het Gemeentelijk Vervoerbedrijf (G.V.B.) en mogelijk bij de Rijksverzekeringsbank, de Handelsinrichtingen en de Brandweer te Amsterdam.

Voor zover is na te gaan ontwikkelen alleen de bedrijfsafdelingen bij het G.E.B., S.R. en P.W. politieke activiteit van enige betekenis.

Van een dergelijke organisatie in andere gemeenten dan Amsterdam is tot nu toe nog niets gebleken.

Beveiliging.

Nadat de organisatie van de illegale C.P.N. partijafdelingen in de overheidsbedrijven te Amsterdam haar beslag had gekregen, werden alle bescheiden der voormalige legale bedrijfsafdelingen Overheid door de politiek-secretarissen verbrand. Van de namen van de toegelaten leden werd een drietal lijsten opgemaakt, t.w. een lijst met de namen der leden, een met de op die persoonsnamen corresponderende straatnamen, en een met de bijbehorende huisnummers. Deze lijsten worden afzonderlijk in de woningen van een drietal leden van de illegale bedrijfsafdeling in geheime bergplaatsen bewaard.

De leden van de organisatie kregen opdracht hun partijboekjes in te leveren. Contributiezegels worden hun niet meer verstrekt, daar de lidmaatschapskosten zonder meer door aangewezen partijleden (sub-penningmeesters) worden geïncasseerd.

De bedrijfskranten moeten sindsdien door niet in het betreffende bedrijf werkzaam zijnde partijgenoten uit de stadsafdelingen aan de toegangen van de bedrijven worden verspreid; derhalve niet meer zoals vóórheen door de illegale leden van de C.P.N.-Overheid zelf.

De kernleiders van de verschillende illegale bedrijfsafdelingen kregen opdracht ervoor te zorgen in het bedrijf niet als communist bekend te staan. Gewaarschuwd werd voor het binnendringen van vijandelijke elementen in de organisatie.

De betrouwbaarheid van de leden blijft voortdurend onder controle. Leden, die op een of andere wijze met politie of justitie in aanraking komen, worden soms zondermeer als lid afgevoerd, doch bij handhaving in ieder geval bijzonder nauwkeurig geobserveerd.

De aangesloten partijgenoten kregen van de sub-penningmeesters opdracht hun abonnementen op "De Waarheid" en andere communistische periodieken op te zeggen. Tegelijkertijd dienden zij ervoor te zorgen deze lectuur verder via betrouwbare vrienden of bekenden te ontvangen.

Bijeenkomsten van de partij - zelfs kadervergaderingen - mogen door leden van de illegale C.P.N.-Overheid niet bezocht worden. Wel dierden laatstgenoemden regelmatig in kleine groepjes huiskamerbijeenkomsten te beleggen ter bespreking van de partij-instructies.

In uitzonderingsgevallen zal het illegale kader onder schuilname

uitnodigingen ontvangen voor het bezoeken van openbare of besloten partijbijeenkomsten. De partijleiding acht het ongewenst, dat deze personen onder hun ware namen aan de ingang van het vergaderlokaal door legale kaderleden uit de stadsafdelingen worden gecontroleerd.

Alle uitnodigingen tot bijwoning van de onderlinge wekelijkse huiskamerbijeenkomsten geschieden mondeling. Bescheiden bestemd voor de illegale afdelingen mogen niet meer via de post verzonden worden.

Omvang van de illegale organisatie.

Uit onderstaande cijfers blijkt, dat slechts een kleine kern militante partijgangers deel uitmaakt van de illegale organisatie bij het Gemeentelijk Energie Bedrijf te Amsterdam:

aantal werknemers	± 3300
totaal aantal <u>politiek onbetrouwbare</u> arbeiders	± 550
aantal <u>illegaal georganiseerd</u> in begin 1952	± 100
aantal " " " " einde 1952	60
aantal " " " " medio 1953	46

Voor zover nagegaan kan worden omvatten de illegale groeperingen in de overige gemeentelijke bedrijven een relatief nog kleiner gedeelte van het totale aantal werknemers.

Practische toepassing.

Na Juli 1952 bleek de aanvankelijk sterke beduchtheid van de partijleiding voor een toepassing van het Ambtenarenverbod - althans voor wat de vakbeweging betreft - verminderd te zijn. In beginsel werd op grond daarvan besloten het illegale karakter van enkele bedrijfsafdelingen van overheidspersoneel gedeeltelijk op te heffen. Dit zou gezien kunnen worden als verklaring voor het feit, dat negen vooraanstaande functionarissen uit de illegale bedrijfsafdelingen tijdens het derde B.N.O.P.-congres in April j.l. tot leden van het Hoofdbestuur c.q. de Bondsraad van de Bond van Nederlands Overheidspersoneel (aangesloten bij de E.V.C.) werden verkozen.

Waar met reden mag worden aangenomen, dat leden van het Hoofdbestuur c.q. de Bondsraad van de B.N.O.P. (E.V.C.), zoal niet allen tevens C.P.N.-lid, toch minstens als C.P.N.-sympathisanten mogen worden aangeduid. lijkt deze benoeming min of meer in strijd met het hiervoren genoemde voorschrift, dat de kernleiders in de bedrijven niet als communist bekend mogen staan.

Mogelijk beoordeelt de C.P.N.-leiding de huidige situatie zodanig dat zij meent momenteel meer gebaat te zijn met het openlijk optreden van een aantal actieve B.N.O.P.-functionarissen dan met het bestaan van een illegale bedrijfsorganisatie. Het nut van deze laatste is, althans op de korte baan gezien, blijkbaar geringer geacht.

Niettemin blijven de veiligheidsmaatregelen voor de kleine illegale partij-groeperingen gehandhaafd. De illegale status van deze partijafdelingen kan momenteel dan ook alleen gezien worden als een zekerstelling van de C.P.N.-leiding om, in geval van een buiten de wet stellen van haar partij, of bepaalde onverwachte maatregelen van regeringszijde, behalve de bescherming van haar leden in overheidsdienst tevens onverwijld over een enigszins ervaren illegaal partij-apparaat te kunnen beschikken.

/15.9.1953.